

Šiame numery:

Partiniai rašytojai mėginą užverbuoti
 Albertą Camus.
 Septintasis Lituanistikos instituto
 suvažiavimas New Yorke.
 Giliai įmintos pėdos: prof. Jono Puzino
 gyvenimas ir darbai.
 Pėdos Nemuno pakrantėse: iš Johannes
 Bobrovskio paskutiniųjų eilėraščių.
 Naujas skrydis į operos erdvę.
 Jėzuitai - operetės aktorius.
 Nauji leidiniai.
 Kultūrinė kronika.

Kertinė Paraštė

Partiniai rašytojai mėgina užverbuoti Albertą Camus

Pastaruoju metu vis gyviau
 reiškiasi pirminė partinė organi-
 zacija, veikianti, kaip valstybės
 valstybėje, Lietuvos Rašytojų sa-
 įjungos viduje. Jos nariai akylai
 ieško "klaidų" lietuvių rašyto-
 jų kūrinuose, sako "Tiesos" ve-
 damaisiais dvelkiančias kalbas,
 spausdina perspėjančius straips-
 nius.

Bebardamas Jono Mikelskio
 romaną "Už horizonto laisvę",
 pirminės partijos organizacijos
 atstovas Raimundas Kašauskas
 "Pergalėje" tvirtina, kad vaizduo-
 damas "vokišką fašizmą", Mike-
 linskas "prasilenkė su istorine ir
 menine tiesa". Jis cituoja Algim-
 antą Bučį, kuris taip postringa-
 vo "Tiesoje": "Jei autorius ir ke-
 tino savo romane sukurti visuoti-
 ni prievartos, žmogaus nuasme-
 rinimo, baimės ir terorizavimo
 modelį... jam... turėjo užtekti bent
 tiek įžvalgumo ir takto, kad savo
 abstrakčios koncepcijos nesusi-
 tų su visiškai konkrečiomis isto-
 rinėmis fašizmo ir antifašiz-
 mo temomis, kaip kadaise
 kad padarė... Camus savo
 įžymiajame romane "Maras". Ko-
 lia pikantiška meniškai situaci-
 ja Mikelskui nuvertinti, Ka-
 šauskas ir Bučys šaukiasi pagal-
 bon amžinatilsio "buržuazinio
 egzistencialisto", kurį jų parti-
 niai pirmtakai pravardžiavo "re-
 akcionieriumi" ir "dekadentu".

Ka i tai pasakytų patsai Ca-
 mus? Ką jis turėjo omeny, rašy-
 damas "Marą"? Ar jis sutiktų
 būti pagaliu Mikelskui bakš-
 tyti? Gal geriausia būtų duoti
 žodį jam pačiam.

Camus romane maras sim-
 bolizuoja ne tik nacių okupaci-
 ją Prancūzijoje, bet ir totalitari-
 nę politinę sistemą, kurios tema
 jis toliau rutulioja savo knygoje
 "Maitinantis žmogus", pasiro-
 džiūsoje 1951-ais metais. Joje jis
 pamerkia ir nacistinį ir komu-
 nistinį totalitarizmo variantą. Ca-
 mus priėjo išvados, kad sovieti-

nė revoliucija buvo nukreipta
 prieš "pačią žmogaus prigimtį"
 ir kad tokios revoliucijos, užtu-
 skūrusios žmonių broliją, "ve-
 da prie naujo žmogaus pavergi-
 mo".
 "Su totalitarizmu", rašė Ca-
 mus, "negali būti kompromiso".
 Totalitarinėje visuomenėje evoliu-
 cija neįmanoma. Teroras tesivys-
 to i dar aršesni terora, esafotas
 neliberalėja, kartuvės nerodo to-
 lerancijos... Būdingiausias kairių
 jų ir dešiniųjų totalitarinių
 sistemų bruožas yra vienintelė
 partija, ir ta vienintelė partija ne-
 mato jokio reikalo pati save su-
 naikinti. Mūsų kritinės ir akty-
 vios paramos verta visuomeninė
 santvarka, sugebanti vystytis ir li-
 beralėti, pluralistinė sistema, ap-
 imanti įvairias politines partijas.
 Tik tokia sistema leidžia pasmerkti
 ir tuomi pataisyti neteisības ir
 nusikaltimus".

Camus akimis "Maro" roma-
 ne nupieštas totalitarizmo mode-
 lis iš naujo įsikūnijo porevoliucinėje
 Vengrijoje. 1957-ais metais
 jis taip rašė apie Vengrijos suki-
 limą numalšinusia Sąjunga: "Iš
 tikrųjų tai kontra-revoliucinė
 valstybė. Kaip kitaip galima va-
 dinti režimą, kuris priverčia tėvą
 įkusti savo sūnų, sūnų reika-
 lauti aršiausios bausmės savo tė-
 vui, žmoną liudyti prieš savo vy-
 rą?... Svetimi tankai, policija...
 tremiami ir kalinami rašytojai,
 melas laikraščiuose, konclage-
 riuose, cenzūra, įstatymų lei-
 džiantys nusikaltėliai... — ar tai
 socializmas, didžioji laisvės ir tei-
 singumo šventė? Ne, mes jau pa-
 tyrėm tokią sistemą ir mes atpa-
 žįstam ją dabar: tai kruvinas ir
 monotoniškas totalitarinės reli-
 gijos ritualas".

Camus niekad neidealizavo Va-
 karų, bet vis tiek gerai suprato
 skirtumą tarp totalitarinių poli-
 tinių sistemų ir netobulos demo-
 kratijos. "Laisvė yra vienintelis

Vilniaus universiteto 400 metų sukaktį minint

ALINA STAKNIENĖ

Mokslo ir kūrybos simpoziumai,
 lietuvių mokslininkų suva-
 žiavimai, tai patys svarbiausi
 įvykiai lietuviškos išeivijos kultū-
 riniam gyvenime. Jau kiekvienos
 vertingesnės knygos, meno kūri-
 nio ar muzikinės kompozicijos
 pasirodymas, tai žiburėlis pilkė-
 jančio mūsų kultūros padangėj.
 O mokslo žmonių susibūrimai,
 kuriuose dalinamasi savo darbo
 vaisiais, planuojama liuanistikos
 veikla, tai visa žiburių virtinė, de-
 gančių žvakių procesija vakaro
 prieblando.

Kam teko būti Ste Anne des
 Pres miestely, prie Quebeco per
 šventą Oną, tas matė didingą, at-
 mintin įstringantį vaizdą. Ten,
 vakarop, lėtai atvingiuoja tam-
 saus kalno pašlaite žvakėm ne-
 šina ilga žmonių procesija. Iš to-
 lo matyti prieblando jį mažai ži-
 burėliai. Temstant visi jie giedo-
 dami sustoja dideliame šventoriuj,
 prie stebuklais išgarsėjusios Sv.
 Onos bažnyčios, melddami ste-
 buklų.

Ir mes iš savo mokslininkų lau-
 kiam stebuklų. O juk nelengva li-
 tuanistų dalia. Ir ne vien dėl to,
 kad trūksta medžiagos, ar kad
 sunkiai prieinami liuanistikos
 mokslų šaltiniai. Dažnai, dės-
 tydami kokią nors kitą mokslo
 šaką universitete, jie ir taip už-
 verst mokslu darbas. O ne vien-
 nus jų, įsitraukę ir i aibes lie-
 tuviškos kultūros reikalų, dar vis

atranda laiko liuanistiniam ty-
 rinėjimams, rašo liuanistiniais
 klausimais įvairiuose mokslo ir
 literatūros žurnaluose, lietuviškai
 ir angliškai.

Tie lietuviškai kultūrai pasi-
 šventę mokslo žmonės, kaip ir da-
 bartinis, naujasis Lituanistikos
 instituto pirmininkas prof. Rim-
 vydas Šilbajoris, buvęs ilgametis
 jo pirmininkas dr. Jurgis Gimbu-
 tas, ir kiti „veteranai“, veiklūs
 Lituanistikos instituto nariai, tik-
 rai daro tuos laukus stebuklus.

Lituanistikos institutas veikė ir
 nepriklausomoje Lietuvoj. Jis bu-
 vo įsteigtas Kaune 1939 m., tai-
 gi šimt nuo jo įsteigimo suejo
 40 metų. Bet Lietuvoj jis buvo
 visai kito pobūdžio. Čia, JAV, Li-
 tuanistikos institutą įsteigė 1951
 m. Lietuvių profesorų draugija.
 Jam pradžioj pirmininkavo dr.
 P. Jonikas (vėliau dr. J. Balys,
 dr. A. Plateris, dr. Maciūnas,
 dr. J. Gimbutas), o dabar, kaip
 minėta, prof. R. Šilbajoris. Insti-
 tuto tikslas yra ugdyti liuanis-
 tinus mokslus išeivijoj. Dabar
 veikia 9 skyriai, apima įvairias
 mokslo sritis, kaip: bibliografija,
 istorija, kalba, literatūra, meno-
 tyra, kraštotyra ir kt.

Narių Lituanistikos institute
 1973 m. buvo 60, dabar jų pri-
 augo iki 120. Nariais priimami
 liuanistikos srity pasidarbę
 mokslininkai, vieno kurio sky-

Senojo Vilniaus universiteto Didysis kiemas.

riaus pasiūlytam kandidatui, vi-
 suotinam instituto narių balsavi-
 me surinkus 2/3 balsų daugumą.

Pirmasis Lituanistikos institu-
 to suvažiavimas įvyko Washing-
 tone (1955 m.), o antrasis Phi-
 ladelphijoj (1969 m.) — abiem
 pirmininkavo dr. Jonas Balys,
 Trečiajam suvažiavimui 1971 m.
 Chicagoj vadovavo dr. V. Ma-
 ciūnas. Dabar suvažiavimai ren-
 giami kas dveji metai. Ketvirta-
 jam Chicagoj (1973 m.), penk-
 tajam Clevelande (1975 m.) ir
 šeštajam vėl Chicagoj (1977 m.)

vadovavo dr. J. Gimbutas, kuris
 Lituanistikos instituto pirminin-
 ku išbuvo nuo 1973 m. iki per-
 nai.

Šis septintasis Instituto suva-
 žiavimas įvyko geg. 25—29 die-
 nomis Kultūros židiny, New Yor-
 ke, vadovaujant naujam pirmi-
 ninkui prof. R. Šilbajoriui. Jo
 darbai buvo paskirti Vilniaus
 universitete 400 m. sukakties pa-
 minėjimui. Visos jame skaitytos
 paskaitos rįšosi su Vilniaus uni-
 versitetu, ar su pačiu Vilniaus
 miestu, įvairiais universiteto kles-
 tėjimo laikotarpiais.

Labai dažnai populiarioj kon-
 versacijoj susikerta dvi nuomo-
 nės apie Vilniaus universitetą.
 Viena, kad jis buvo lietuviškos
 kultūros centras ir švietė Lietu-
 vai per visus 400 savo gyvavimo
 metų. Kita, kad jame visada vy-
 ravo svetima mums dvasia ir
 nieko lietuviško jame nebuvo —
 jis tik lenkino, o paskui rusino
 Lietuvos gyventojus. Abi nuomo-
 nės tik dalinai teisingos, o dali-
 nė tiesa dažnai klaidina. Suva-
 žiavime skaitytos paskaitos at-
 skleidė pilnesnę tiesą ir davė tik-
 resnį Vilniaus universiteto vaiz-
 dą.

Jau suvažiavimo atidaryme iš-
 kilo universiteto lietuviškumo ir
 jo reikšmės Lietuvos kultūrai
 klausimas. Savo žody Lietuvos
 generalinis konsulas Anicetas Si-
 mutis išsireiškė vaizdinga meta-
 fora. Lietuvių kalba ir aplamai
 liuanistika, sakė jis, Vilniaus
 universitete jautėsi lyg „poduk-
 ra“. Svetimi vėjai universiteto
 skleidžiamą šviesą bandė nu-
 kreipti savo naudai, tai lenkini-
 mo, tai rusinimo tikslams, tai
 marksizmo-leninizmo propaga-

vimui. Bet lietuvių kalba ten iš-
 liko gyva, ir lietuviška dvasia ten
 pribrendo, atėjus laikui užimda-
 ma savo vietą.

Prof. Rimvydas Šilbajoris, ati-
 darydamas suvažiavimą, išklė
 savo žodyje ir pozityvią „sveti-
 mų vėjų“ reikšmę. Nors univer-
 siteto mokslinės veiklos šaltiniai
 ir ištakos buvo „nemažiau sve-
 timiški“, negu kad ir lietuviški“,
 sakė jis, bet su tuo susijusias
 problemas ir uždavinius lietuvių
 mokslininkams, tokiems kaip Si-
 manas Daukantas ir kitiems, puik-
 iai pavyko išspręsti. Iš tų mai-
 šytų tarptautinių šaltinių jie iš-
 vystė tokią lietuvišką dvasią, ku-
 ri yra tikrai lietuviška ir kartu
 yra dalimi visų tautų gyvenimo
 srovės.

Įvairių įnašų susikryžiavimas,
 sakė prof. Šilbajoris, Lietuvos
 kultūrai buvęs naudingas. Jis iš-
 vedė įdomią paralelę tarp anų
 laikų lietuvių mokslininkų ir da-
 bartinių, dėsantčių svetūr, sveti-
 ma kalba. Dabartiniai mokslin-
 kinkai irgi deda savo įnašą i mū-
 sų lietuviškos sąmonės vystymą-
 si. Jų darbo problemos ir rūpes-
 čiai atitinka Vilniaus universite-
 to lietuvių mokslininkų proble-
 mas ir rūpesčius — kalbos išli-
 kimo, tautinės sąmonės vystymo,
 kurie reikalauja didelės intelek-
 tualinės įtampos.

Suvažiavimas buvo suplanuo-
 tas įdomiai, dviejų pilnų savait-
 galio dienų ir trijų vakarų rėmuo-
 se. Atidarymas buvo šeštadienį,
 10 val. ryto. Paskaitos vyko visą
 dieną šeštadienį ir sekmadienį po-
 pietų (priešpieitį užėmė Lituanis-
 tikos instituto posėdžiai). Penk-
 tadienio vakare buvo atidaryta
 Br. Kvicklio paruošta įspūdingoji
 Vilniaus universiteto paroda su
 senais universiteto leidiniais,
 profesorų fotografijom, doku-
 mentalais, nuotraukom, plakatais,
 ženklais, Vilniaus lietuviškais
 laikraščiais lenkų okupacijos lai-
 kais ir kitokiais įdomiais ekspoz-
 natais. Ta paroda buvo jau anks-
 čiau išstatyta Chicagoj ir Bosto-
 ne ir buvo šiam „Draugo“ kul-
 tūriniam priede ir kitoj spaudoj
 aprašyta.

Kiti du savaitgalio vakarai bu-
 vo irgi užimti parengimais. Šeš-
 tadienio vakare įvyko banketas,
 kuriame dalyvavo jauna, bet jau
 gerai žinoma pianistė Dalia Sa-
 kaitė ir savo humoru pagarsėjęs
 aktorius Vitalis Zukauskas. Čia
 buvo įteikta 1000 dolerių premi-
 ja skulptorei Elenai Kepalaitė.
 Premija paskirta per JAV Liet.
 Bendruomenės Kultūros tarybą.
 Sekmadienio vakare įvyko iškil-
 mingas Vilniaus universiteto 400
 m. sukakties minėjimas plačiajai
 New Yorko visuomenei (atvyko
 apie 300 žmonių). Joje pagrindi-
 nę paskaitą skaitė istorikas Simas
 Suziedėlis: „Vilniaus universiteto
 būdingieji tarpiniai“. Rašytojas
 Paulius Jurkus parodė skaidrių
 (padarytų fotografo L. Tamošai-
 čio) iš Vilniaus universiteto gy-
 venimo ir veiklos ir pravedė sa-

(Nukelta i 2 psl.)

Iš septintojo Lituanistikos instituto suvažiavimo Kultūros židiny, New Yorke: kalbasi dr. Stasys Goštautas, dr.
 Rimvydas Šilbajoris ir Leonardas Andriekus.

Nuotr. V. Maželis

kelias i tobulėjimą“, rašė jis. Bet
 „laisvė“ jis suprato kitaip, negu
 Kašauskas ar Bučys. „Išplėsti
 sunkiąją pramonę galima ir be
 laisvės“, rašė jis, „tačiau be jos
 teisybė ir teisingumas neįmanomi.
 Jokia blygybė, kurią totalita-

rizmas tvirtina pagydydas, nėra
 blogesnė už patį totalitarizmą.
 Galutinėje išvadoje, po dvidešim-
 ties mūsų grubios istorijos metų,
 laisvė man atrodo esanti aukš-
 čiausias gėris...“
 Taip kalbėjo Albertas Camus,

kurio autoritetu šiandien bando
 ramstyti Lietuvos Rašytojų sa-
 įjungos pirminės partijos organi-
 zacijos atstovai. Jo žodžiai atsi-
 gręžia ne prieš Mikelską, bet
 prieš Kašauską, Bučį ir jų parti-
 ją.
 K. Z.

Giliai įmintos pėdos

Prof. Jono Puzino gyvenimas ir darbai

ANTANAS MAŽULIS

Tęsinys iš praėio šeštadienio

PROISTORIKAS

Jau apžvelgiant J. Puziną muziejininką, ryškėjo ir jo proistorės mokslui pasirodymas bei gilus įtvilgis į mūsų krašto praeitį, kuris vis gilesnis su kiekvienais kasinėjimais ir naujai patenkančiais, nors ir atsitiktiniais, mūsų muziejuose radiniais. Ir mano giliu įsitikinimu, J. Puzinas proistorikas pradėjo atskleisti, jau ruošiant senosius radinius Vytauto D. kultūros muziejui. Prieistorinio skyriaus išdėstymui, nes tada susidūrė su vienu ir pagrindiniu klausimu: kaip skirstyti Lietuvos proistorę laiko tarpsniais, nes kitų kraštų skirstymai mums pilnai netiko, ir kokie radiniai priklauso atskiriems tarpsniams, kuo jie atskirai ir būdingai išsiskiria. J. Puzinas pats turėjo surasti tikslesnį ir būdingą mūsų krašto proistorės tarpsnių skirstymą, nes pirmatai sekė grynai kitų pavyzdžiais, visai nesigilindami į Lietuvos ir Pabaltijės būdingas ir skirtingas laiko bei erdvės skirtybes, nesigilino, kad Lietuvoje ilgiau laikėsi paskutinis ledynas, taigi ir žmogus čia vėliau tegalėjo užklysti, medžioklėms šaukiant besitraukiančius elnius, o tik vėliau jau pastoviai sustoti gyventi. Šiandien toks žmogaus vėlavimas į Pabaltiję kraštus yra visiškai suprantamas, bet 1935 m. tas jo straipsnis „Poledinio Lietuvos gyventojų kultūra“ (Naujoji Romuva, Nr. 12-13) ne vienam buvo per daug naujas, kitiems ir nepatinkamas, nes išjungė seniausiojo akmens amžiaus (sen. paleolito) tarpsnį, nurodymas, kad ir prie Kulmo rastasis š. elnio ragas su piovimo žymėmis tėra gal iš maždaug 18.000 m. pr. Kr., o Kirsnos radiniai dar žymiai vėlesni; šias prielaidas patvirtino ir vėliau paskelbti žiedadulkių tyrimo duomenys.

Antrasis postūmis, kurį lemtingai atliko J. Puzinas Lietuvos proistorėje, šiek tiek suvėlindamas žvalerio, arba bronzos, amžiaus pradžią pagal O. Montelius skirstymus, ir jo baigimą pratęsdamas, kai kitur ir Vak. Europoje tas laikas priskiriamas geležies amžiaus pradžiai, būtent Haalstatt'ui tarpsniui. Suvėlinto žvalerio amžiaus postūmis J. Puzino buvo atliktas, prileidžiant, kad nesant Lietuvoje vario rūdos ir kitų nesunkiai gaunamų metalų, tiek varis, tiek ir žalvaris pasiekė Lietuvą prekybos keliais, tai savaime vyko kiek vėliau, kol jis išstūmė akmens ir kaulo įrankius.

Ar šis postūmis buvo atliktas tiesioginio prof. E. Wahle poveikio, C. Schuchhardt'o darbų, kuris jau 1928 m. perskėlė O. Montelius I-į tarpsnį dviems (Mont.I-A2100-1800 pr. Kr. ir Mont. I-B 1800-1600 pr. Kr.), šiandien jau sunku atsakyti, nes visų savų metu dar Kaune minėtų smulkmenų jau neprisimenu. Turiu tik paminėti, kada tik Puzinas paliesdavo Lietuvos žvalerio amžių, pabrėždavo, kad vienas kitas patekęs į šį kraštą vario kirvukas (toks buvo vienas ir žinomas) ar kitas dirbinybės n e s u d a r o atskiro vario tarpsnio, nors gryo vario dirbinių vėliau galėjo būti vietos liejimų sutirpinti ir perlaidinti į kitas, jau žalvarinius dirbinius, nes gana anksti R. Pabaltijėje susidarė ir v i e t i n i s žalvarinių kirvių, ietigalių ir kt. dirbinių lytis ar jų atšakos. Taip pat pabrėždavo, kad senoji, įsigalėjusioji, kultūra nėra taip paprastai ir lengvai išstumama naujosios, o gal dėl pasunkėjusių vietos sąlygų ir vėl sugrįžtama prie senųjų darbo įrankių, Puzinas nurodydavo į vieną gana skirtingą akmens kaltelį — kirvuką, kuris turėjo būdingai praplatintus šoninius, būtent paveiktas jau žalvarinių kirvių. Prie to skirtingo akmens kirvuko J. Puzinas visados nusiavedavo savo studentus Vytauto D. kultūros muziejui, atidarydavo ekspozicinę spintą, nuimdavo tą r e t a į nepaprastą radinį ir aiškino visas tas būdingas smulkmenas, kurių mes ir nepastebėdavome. Kiek tas sugrįžimas prie atgyventos senovės galimas, mane įtikino 1942-44 m., kada ne vienas senas ūkininkas pradėjo rinkti papiautų veršiukų saugysles ir jomis susiūti trūkusias pakeltes ar net ienas, nes nebegalėjo pirkti naujai žalios suktinės odos, kurios dirbinių ėmė trūkti R. Lietuvos vieno arklės kinkams; tie rytiečiai ūkininkai sugrįžo prie sausgyslių ūkininkams siuvimams, kaip jos buvo naudojamos dar baudžiavos metais.

Dėl tos pat priežasties, kad trūkstą lengvai

tirpinamos geležies rūdos Lietuvoje, nes vietinė pelkių rūda tik žymiai vėliau išmoka tirpinti, J. Puzinas suvėlino ir geležies amžiaus pradžią pas mus. Ir reikia pabrėžti, kad ankstyvieji geležies dirbiniai ne tik vėlyvoki, bet ir retoki, todėl ir tipologiškai sunkiai datuojami. Taip J. Puzinas atsisako prieškristiniam geležies radiniams dviejų (Hallstatt ir La Tene) tarpsnių, pagal kuriuos skirstomi ir Vid. Europos ankstyvieji geležies radiniai, o visus juos sujungia į vieną prieškristinį geležies amžių (500-0 pr. Kr.). Toks skirstymas kai kam gali atrodyti nevykusiu, nes atsisakyta tam tikro tikslumo, bet prisiminus, kiek prieš II pas. karą tuėjome mažą šiam laikui tarpsniui radinių, taip pat, kad reikėjo dar kaip nors įsijungti ir vad. Rytų Lietuvos piliakalnių kultūrą, toks vienas tarpsnis šių radinių suplakimas visai pateisinamas ir jo šiandien dar neatsisakyta.

Pokristinius Lietuvos proistorės laikus J. Puzinas išskyrė trimis geležies amžiaus tarpsniais: sen. geležies amžius (I-IV), vid. geležies amžius (V-VIII) ir naujasis geležies amžius (IX-1250). Ir jei senesniųjų mūsų proistorės tarpsnių postūmiai šių dienų link nesulaukė nė vieno rimto priekaišto, tai Lietuvos proistorės atkėlimas iki 1250 po Kr. užkluvo: pasipriešino istorikai. Ir pirmasis, kuris viešai prieš Lietuvos proistorės nustatymą į istorinius laikus pasisakė, kiek menu, doc. dr. Z. Ivinskis, aptardamas „Naujausių proistorinių tyrinėjimų duomenis“ 1938 „XX amžiuje“ ar „Židinyje“, platokai visa tai liešdamas ir paskaitose. Panašiai pasisakė ir dr. Ad. Šapoka. Ir nors jie pripažino, kad tiek XII, tiek ir XIII a. mūsų istorijai šaltinių žinių labai maža, bet Mindaugo valstybė nesudarė staiga, o buvo jau ilgesnių laikų išdava, todėl ir siūlė Lietuvos proistorę baigti su 1200 po Kr. Ir iškilus šiam priekaištui, prof. J. Puzinas neprieštaravo, pritarė istorikų siūlymui ir vėliau Lietuvos proistorę baigė XII a. (plg. Zanavykija I, 1978 28 p., kur išspausdintas vienas iš paskutinių jo proistorės darbų). Šiam iškilusiam ginčui suprasti, reikia vienos pastabos, kad dėl mūsų istorinių šaltinių stokos, laiku neįsivedėm atskiro tarpsnio ankstyvajai istorijai, tokio, kaip pvz. turi vokiečiai — Fruegeschichte, tai be tokio tarpsnio tarpsnio ir sunkoka mūsų istorijos metus atskirti nuo proistorės dienų, ką ne vieną kartą yra prisiminę dar Vokietijoje tiek dr. Ad. Šapoka, tiek ir dr. Z. Ivinskis. Užsklendžiant šį poskyrį tenka pasakyti, kad jo pateiktas mūsų proistorės skirstymas bei atskirų tarpsnių laikas yra išlikęs ir dabar Lietuvoje, nors kartais ir apkepurėjamas marksistiniu-leninistiniu bei XIX a. kitokių rusiškų atsilikimu ir visokia „išmintimi“, o svetur prof. dr. M. Gimbutienė LE XV (Lietuvos tome) atkėlė vėl prieškristinį geležies amžių maždaug trimis šimtais metų (VIII-0 pr. Kr.), taigi kaip Vid. Europoje, maždaug Hallstatt'ui pradedant, bet J. Puzinas šios pataisos neįsivedė (Zanavykija I, 1978 25-26).

Proistorikas J. Puzinas prasiskleidė ir datuodamas radinius, būtent juos priskirdamas vienam ar kiti tarpsniui. Tuo metu radiniai buvo datuojami tipologiškai ir stratigrafiškai, kurių paskutinis nebuvo galima pritaikinti atsitiktiniams radiniams, nes jų radimo vieta bei tikslios aplinkybės dažnai nebuvo žinomos, todėl didelė proistorinių radinių dalis ir teko datuoti tik tipologiškai. Žiedadulkių analizės Lietuvos proistorės radiniams dar nebuvo taikytos, nes seniausieji kaulo ir kiti radiniai buvo jau anksčiau nuplauti bei kitaip nuvalyti, taigi sunaikintas radinio purvas bei prilipusios žemės, be kurių šiuo metodu datuoti visai neįmanoma. Ir kai 1935 m. pasirodė A. Bundzos pirmasis apie mūsų sen. miškų bei jų žiedadulkių spektrą darbas, tuojau ir J. Puzinas priminė, kad pelkių ir kitų radinių nereikia nuplauti, perduoti muziejams žemėms ir purvinus. Bet tas prašymas nesulaukė žmonių dėmesio, nes jie kiekvieną radinį stengdavosi nuplauti bei nušveisti, patikrinti ar kartais jis nėra auksinis, todėl kartais jį perlauždavo arba nors paskurdavo, įkirsdavo..., o tik pastebėję, kad niekam vertas, kartais atiduodavo kokiame rinkėjui ar muziejui, todėl iki II pas. karo ir nepateko muziejams radinių, kurie būtų galima datuoti žiedadulkių analize. Antra, dar 1935 m. žiedadulkių analizė buvo tik pradėjusi skinti kelius proistorės radiniams, nors ją Lennart

Lituanistikos instituto suvažiavimas

(Atkelta iš 1 psl.).

vo paruoštą programą „Universiteto kūrybinis žodis“ — nuo 16 a. iki dabar. Programą atliko jis pats ir aktorius V. Žukauskas.

Paties suvažiavimo programoj mokslininkų skaitytų paskaitų buvo aštuonios. Jos lietė įvairią tematiką: Vilniaus universiteto istorinius laikotarpius, mokslinės veiklos sritis ir aspektus, svarbius Vilniaus mokslininkus ir menininkus ir t.t.

Vilniaus universiteto istorija iki Antro pasaulinio karo ryškiai suskirstyta į 4 laikotarpius, kada universitetas ir skirtingais vardais buvo vadinamas.

1. 1579—1773 Vilniaus akademija — įėjusių įsteigta ir vėlavojama aukštoji mokykla.

2. 1773—1803 Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Vyriausioji mokykla — Edukacinės komisijos žinioje, o po 1795 m. padalinimo — Vilniaus vyriausioji mokykla.

3. 1803—1832 Imperatoriškasis Vilniaus universitetas — caro globoje.

4. 1919—1939 Stepono Batoro universitetas — lenkų valdžioje.

Šiuos universiteto laikotarpius labai išsamiai ir gyvai aptarė savo paskaitoj oficialiam minėjime Stimas Sužiedėlis, buvęs Lituanistikos instituto pirmininkas, kuris neseniai baigė redaguoti 6 toms *Encyclopedia Lituanica*. Jis nupiešė tikrai išsamų Vilniaus universiteto istorijos vaizdą. O apie Vilniaus universitetą Antrojo pasaulinio karo metu trumpai kalbėjo vokiečių okupacijos metu buvęs jo prorektorius dr. Krivickas. Iš buvusio studento taško kai

ką papildė dr. K. Valiūnas, Vliuko garbės pirmininkas.

Teko gerokai nusivilti, kad naujoji Vilniaus universiteto istorija mažai buvo pažįstama. Apie trumpą nepriklausomybės laikų periodą 1939—1940 m. beveik nieko šiam suvažiavime nebuvo kalbėta. (O rašytojas Jurgis Blekaitis būtų galėjęs daug ką įdo-

maus papasakoti apie Balio Sruogos Dramos seminarą, kiti būtų galėję pakalbėti apie tuo metu populiarias prof. V. Mykolaičio-Putino globojamas literatūras popietes, kuriose brendė žemininkai ir jų bendraamžių karta). Dar mažiau buvo kalbėta apie dabartinę Vilniaus universiteto veiklą, pasiekimus ir vargus sovietų val-

džioje. O tikriausiai galėjo atsirasti įdomių temų ir gerai pasirašiusių paskaitininkų jas pagvil-denti. Tai buvo ryški spraga suvažiavimo įdomiojo programoj. Gal ji bus užpildyta ši rudenį Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavime. Čia dalinai ją užpildė dail. V. Vizgirda, parodydamas dabartinių Vilniaus dailininkų darbų, ir Vaskelienė, kalbėdama apie Vilniaus universiteto biblioteką.

(Bus daugiau)

18 Lituanistikos instituto suvažiavime: dail. Viktoras Vizgirda ir dr. Jurgis Gimbutas.

Nuotr. V. Mažulis

19 aptaitytoje Lituanistikos instituto suvažiavime: New York: Vilniaus universiteto jubiliejinės parodos atidarymas; kalba Jonas Dainauskas.

Nuotr. V. Mažulis

von Post jau pradėjo taikyti pelkynams nuo 1916 m., bet tik 1925 m. jo su kitais buvo pritaikyta žvalerio a. apsiaustui (Der bronzezeit. Mantel vom Gerumsberge in Vaestergoetland... Stockholm 1925) ir tik jis pats Reallexikon der Vorgeschichte X 19 27-28 kiek plačiau aprašė, bet labai dar būdinga, kad dr. W. Barthel und dr. C. Atzenbeck, Handlexicon der deutschen Vorgeschichte, Muenchen 1936, kurių įvadas pasirašytas 1936 liepos mėn., įvedo reikalo Pollenanalyse pridėti tik šio darbo priede! Ir turiu pabrėžti, kad J. Puzinas labai sekė šio datavimo laimėjimus ir 1938 savo darbuos jau panaudojo A. Prūsos radiniams H. Gross 1937 ir 1938 paskelbtus duomenis, o jei visa tai nebuvo pritaikyta mūsų krašte, priežastis anksčiau minėjau, nors šioms tyrinėjimams botaniką A. Brundzą pasirašė Estijoje 1930-34 m.

Tipologiškai datuoti radinius J. Puzinas buvo gerai pasirašęs, įžvalgus ir atliko labai didelį darbą. Koks įžvalgus buvo maziems nukrypimams, jau minėjau anksčiau, kada vieną akmens kirvuką išskyrė dėl ašmenų propėtos, kad šis kirvukas paveiktas jau metalo dienų. Nemažiau jis buvo įžvalgus, kai tipologiškai datuodavo pokristinių amžių seges, smeigtukus bei kitus papuošalus, nes papuošalai tipologiškai greičiau kito ir todėl padeda kapti radinius tiksliau datuoti, maždaug skirtingi jie kas šimtas metų, pradedant sen. geležies amžiumi. Ir mes, studentai, turėdavome nemažai vargo, kol išmokdavome pastebėti visas lankinius ar žieduotųjų segų skirtybes, įvairius jų užkabų skirtumus ir t.t. Radinių tipologijai J. Puzinas turėjo kartoteką, kur ant pusiau perpieauto ar perlenkto lapo buvo persipieštas senasis koks radinys,

težinomas tik iš leidinių, ar buvo pridėta jau nuotrauka. Prie kiekvieno tokio radinio buvo sužymėtos visos kitos radimo vietos, kur radiniai dabar saugomi, jų inventorių numeriai ir kur jie aprašyti; ta jo kartoteka anuo metu iš dalies jau pavadavo dar nespėta paruošti Lietuvos proistorinių radinių atlasą: ji liko karo metu Vilniuje ir netiesiogiai, kiek iš atsitiktinai prof. A. Salio žinau, sudarė ruošiamam atlasui lyg griaučius, nors tai dėl žinomų priežasčių liko nutylyta... Ir turiu pastebėti, jie tik pavykdavo surasti n a u j a radinio tipą, kai J. Puzinas galėdavo įsidėti į savo aplankų būrį naują lapą, tai jis nuostabiai atgydavo; tą žiaugsmu spindinti veidą ir daug kalbant apie naują tipą, naują turtą mūsų proistorėje esu matęs ne vieną kartą, kai naują parvežė Pr. Baleniūnas iš Sargėnų, Veršvų ar kitų kapinynų ar kai 1939 m. parvežiau vieną skirtingą ietigalį nuo Nemakščių. Ir tą vakarą jo namuose, jo darbo kambaryje, Aušros g-vėje, vartalojome kaimynų kraštų literatūrą, žvalgėmės po įvairius europinių ietigalių paveikslėlius iki vėlyvų vasaros išnaktų, o sekančią dieną vėl tą ietigalį lyginome su kitais Vytauto D. kultūros muziejuje. Ir tik tada į jo aplanką pateko naujas lapas su šio ietigalio nuotrauka; pats radinys tada nukeliavo ir į vad. „pekla“, būtent perduotas P. Baleniūnui konservuoti.

Iš kitų jo laimėjimų noriu suminėti porą. 1937 m. kasinėjant Eigulių kapinyną, paaiškėjo paslaptį, maždaug žmogaus galvos dydžio, akmens reikšmė. Pastebėti buvo paprastai kape 4 akmens: du kaukolės šonuose, kiti du — kojų gale, maždaug prie sukritusių pėdos kaulų, kartais dar ir papildomai prie klubo kaulų vienas ar net pora. Visi šie akmens buvo taip padėti, kad

nuosklanda į vidų, į skeleto pusę labai aiškiai, visad maždaug artimu atstumu nuo galvos ir kojų kaulų, o jie koks akmuo buvo mažesnis, tai uždėtos kitas priedeliu ir jie abu sudaro maždaug tą patį aukštį su kitais. Taip pat labai būdinga, kad tuose kapuose, kur sutinkami tie akmens, visad žmogaus rankos buvo sudėtos ant krūtinės, sukryžiuotos ir plaštakų kauliukai sukritę prie raktikaulių ar ant jų. Pradžioje tokie akmens buvo kiekvienas atskirai matuojami, sužymimi ir tarp jų atstumai, bet vis buvo neaišku, ar jie apeiginiai, o gal kitokios reikšmės. Ir tikištirus daugiau tokių kapų, buvo jau pradėta spėlioti, jog tokie akmens gali būti pakistiniai po skobtinio karstu, kad šis tvarkingai laikytųsi kape, kol buvo užpilamas žemėmis. Ir vėliau buvo aiškiai surasta tokio karsto likučių ant akmens, padaryta ne tik foto nuotraukų, bet ir kapo piūvių. Didžioji šių akmens mįslė buvo įspėta, todėl aiškėjo ir kita — sudėtų tuo būdu rankų mįslė, nes skobtinis karstas buvo siauras, todėl rankų pirštai gulė ant raktikaulių, priešingai maždaug ano metu lentų karstams, kur rankos taip nesuspaustos. Ir 1939 m. tiek Sargėnų, tiek kituose kapinynuose šių paslaptinių akmens atskirai nebeaprašinėjome, nebematavome, o visai paprastai žymėjome: „palaidotas skobtiniam karste, gale galvos ir kojų po du akmens...“. O kai 1940 m. Antalieptės bzn. rūsyje pavyko užtikti skobtinis vaikų karstelius, tai proistorę galėjau susieti ir su vėlyvais laikais (Gimtasai Kraštas 1-2 1941), kuo J. Puzinas labai pasidžiaugė. Taip ir baigėsi gražus apeiginų akmens mitas proistorės kapuose, kai tie pakistiniai akmens kai kurių senesnių tyrinėtojų bei šiaip rašančiųjų mėginta siesti su pikty dvasių

Pėdos Nemuno pakrantėse

Iš Johannes Bobrovskio paskutinių eilėraščių

ŠEŠELIŲ ŽEMĖ

Traškėjimų garsai,
lapai, paukščiai, trim keliais
atėjau aš
nuo didelio sniego.
Krantė, su akvotais ir varnalėšom
raitytuos plaukuos, su savo šunim
Ragana šaukė vyrą valtyj,
stovėjo jis upėj, pačiam vidury.

Kartą,
sekdami rūkų
pro įdubą, aukso sparnais
traukė einiai, dėdami
kojų raginę į žolę,
lėkė šviesa, ir diena paskui juos.

Šalta. Žolės stiebo viršūnėj
balta tuštuma
lig dangaus. O medis
pasenęs, ten krantas
yra, ir rūkas plonais sgnariais
eina virš upės.

Tamsa, kas gyvena žionai,
kalba paukščio balsu.
Iškeliauo
audrės šviesos girių viršūnėm.
Joks kvėpavimas jų nepajudino.

VARDAI, DUOTI PERSEKIOJAMAM

Įėjęs jis taria
prie uždengto lango
vardus, kuriuos
aš jam duodu:
vardą paukščio
ir vardą žuvies.

G e r v ė, jis taria taip,
lyg jos plunksna orą paglostytų;
u n g u r y s — lyg šešėlis artėtų
po paviršium vandens.

Pagaliau aš jam duodu
šeimėdžio vardą,
nėgirdimo vardą,
kurs subrendo
ir pilnas kraujo.

PIEVŲ UPE

Šalta vasara, šviesa
iriasi burėm, žuvis
su pelekais
glūdi šešėlio vėžėj.

Aš užaugau išgirst
baltinį ajero širdy,
baltą ir rausvą, jo tįsą,
ateinu, ir vandens bėgikas
sustoja, žuvis
šoka savitai sublizgėjus
viršum gelmės.

Klausyk, čia esu, čia aš
vaikštau
vasaros šalty.

VIENAM ŠULINIUI

Būt maršiam —
šuliny.
Užu alkėnių
pievos dūmai. Tu sėmsi
smėlį, kris
vanduo.

Ant girių bučių
Nemunas kėlės.
Metė krūmokšnius ir nendres
jis ant šaltinių. Juodbaždis
ranką pakėlė iš po apsiausto.
Sieliai su vyrais traukė pirmyn.

Šuliny, tavo samanės peržiūvė.
Ketūrkampis iš rąstų, į smėlį
tu sukritai. Sulūžė tu,
šulinio medį, viršum balso
po smėliu, balsas
lai išskeičia, medį, tave iš vėjų
keturių.

Rožė, septynlape,
stovėk tu orė — nors ten
pūstų ir sniegas.

TOLMINKIEMIO KAIMAS

Vidudienio ugnys išdegė,
dūmai virš liepos,
ten eina jis, baltaplaukis,
žmonės kalba:
Greit vakaras bus,
kai kas giesmę užtraukia,
laukai ją neša tolyn.

Ateik dar nors kiek, Donelaičiai,
upė nor pasikelti sparnais,
vamagas, priešas balandžių,
miškas juodom galvom
keliasi, šaukia
vėjas per kalną.
Gyvena ten žolės.

Nurieda ir šioji diena
į šulinių kartuviniųis

šešėlius, lange šviesa
de vėjo, sakvotos medienos, šviesa
tyhūteliai
skelbia palaimą.

Tu ralyk viršum lapo:
Dangus išliejo malonę,
ir aš mačiau, kaip teisingumas
laukė, kad nuvestų žemyn
ir ateitų rūstybė.

ZEMAITĖ

Upė
vis aukštyn —
eisiu aš prietema,
pro tavo dainą,
išsklidusią lyg debesį
skrendančių kregždžių
greitam verpiny; atleisk ji
Nerimi — lyg girios balandis —
tamst, vakarė
vėjo krūmuose šaukė.

Štai esu aš iš metų
dulkų po laiptais,
didžiųjų žvėrių
šurpe aldinam; man niekad daugiau
leista nebūsi
miegoti vaikystėj.

Kūrėja,
Lietuvos lėtas garas
iš tylos pilnutinės —
taip klausysiuos, ką tars
man geriančiam vasarų ugnys,
rago garsai.

Kaip upėm žemyn
atėjai tu dainuoti,
miškingoms ir miru,
kol atsiveria pievos,
tiesias lygumos, Nemunas teka,
ir jo vilnys prie tamsaus kalno,
prie Rambynų,
kalios.

Vertė A. TYRUOLIS

Nors Johannes Bobrowski (1917-1965), vienas iš žymesniųjų šių dienų vokiečių poetų, yra miręs prieš keliolika metų, bet dar buvo išleisti du poezijos rinkiniai: "Vėjo krūmynas" (Windgestrauch, 1970 ir "Oro ženklai" (Wetterzeichen, 1978). Čia patiekiami lietuviškas temas liečiantys Bobrowskio eilėraščiai, imti iš tų rinkinių. Jais poetas, gimęs Tilžėje ir augęs Nemuno pakrantėse, nostalgikai apdainuoja senųjų prūsų likimą, Prūsų Lietuvos praeitį, net mūsų rašytojus Donelaičių ir Zemaite, kuriuos jis didžiai buvo pamėgęs. Savo eilėraščius Bobrowskis yra įdėjęs kai kuriuos originalius lietuvių bei prūsų kalbos žodžius (gerve, angury, ragana), minį jis ir rečiau žinomą Lietuvos ar Lietuvos pajūrio paukštį, einius Labiausiai jį žavėjo lietuvių dainos, kaip tarp kitko matyti ir iš eilėraščių apie Zemaite, kurią jis net dainė (Dichterin) vadina. Bet labiausiai poetą gaudino ir jo rūstų kėlė senųjų prūsų ir lietuviškų vardų pakeitimai (pvz. Tolminkiemio). Dar anksčiau Bobrowskis vienam autobiografiniam rašinyje apgailestavo senųjų prūsų, o kartu ir Prūsų Lietuvos likimą.

Naujas skrydis į operos erdvę

Solistė Birutė Dablišenė — "Mimi" su tenoru Robin Reed operos "La Bohème" pastatyme Los Angeles mieste.

Turbūt dar niekas nėra nukaręs parankaus priežodžio apie lietuvių meilę operos menui. Todėl reikia išsiversti bent savą posakį: su liaudies dainomis išmokyti mylėti arijas.

Mokliškiauariant, lietuvių vokalo kreivė skambiai kyla operos erdvėn. Ją regime ne vien Vilniuje ar Chicagoje. Neseniai (VL2,3) ji meteoriskai nušvito ir Los Angeles Tyrosios Sirdies kolegijos auditorijoje. Ten Tarptautinės operos sambūris pastatė Puccinio „Bohemą“. Kas itin svarbu — į šį pastatymą lietuvių įdėjo daug darbo, daug organizacinio triūso ir daug meninio labo.

Tereikia tik permesti akimis išvaizdų programos leidinį, kur pabaigoje, kaip įprasta Amerikoje, su sveikinimais skelbiama operos remėjai (verslininkai, daktarai).

Lietuvių pavardės vyrauja. Yra čia ir Chicagoje operai gerai pažįstamo mecenato Gasparo Kazlausko sveikinimas. Reikšia, pusiau lietuviškas Tarptautinės operos ansamblis turi gerą globą.

Finansinius ir einamuosius reikalus tvarko Rimas Vizgirda — direktorius tikrąja prasme: draugiškas, optimistiškas, kupinas sumanios energijos. Kokiu būdu Rimas sugeba neįklimpti į skolas, tai jo stebuklinė paslaptis. Su šypsniu jis prisipažįsta: „Sėkmadienio spektaklis, kai dainavo Birutė Dablišenė, atnešė ir šiek tiek pelno“. Aišku, tai tik nesavaukiškas teigimas, nes iš tiesų su operos pastatymais teatralai niekur nepelnė. Juk niekas Rimui nei šimtadaliu neatlygins už ilgų mėnesių darbą.

Režisūra rūpinasi patyręs visokių muzikinių spektaklių bei operų kriaucius Algimantas Zemaitytis. Scenos menas srūva jo gyslose. Algimantas mėgsta realų, spalvingą sodrumą. Jo sceniniai sprendimai logiškai paprastai ir suderinti su muzikine eiga.

Nelengva „Bohemoje“ sukurti įdomią sąveiką tarp keturių skirtingų viengungių — poeto, skulptoro, muziko ir filosofo. Dar sunkiau sklandžiai parodyti Paryžiaus aikštės judrumą, Zemaitytis tie dalykai pavyko be priekaišto. Buvo įskelta viena kita sąmojo kibirkštis.

Scenovaizdį sukūrė Paulius Jasikonis, priedo, nufilmuodamas visą operos eigą. Sako, kad Jasikonis dekoracijas tapė prieš patį spektaklį, plūdamas net po 20 valandų per parą. Rezultatas tikrai pasigėrėtinas. Pavyzdžiui, žiūrovai, išvydę trečio veiksmo vartų ir namų derinį, ėmė spontaniškai ploti.

Scenos pagelbininkų, apšvietimo technikų, choro ir statistų gretose gausiai dalyvauja įvairiamžis lietuvių jaunimas. Jei orkestras, diriguojamas R. Lessingo, yra išimtinai kitataučių rankose, prie fortijono darbuoja

(Nukelta į 4 pusl.)

navijimu, prisimenant J. Maelius-Maleckio iš XVI a. prūsiskąjį įrašą „Geygethe begaythe pecke“. Kartu tenka prisiminti, kad maždaug tuo pat metu buvo panaudotas Pr. Baleniūno (3) švirkstelis (divarčio pompa) nuvalyti vandeniu moterų kape smulkių karoliukų eilutes, nesuardant jų vietos ir sekos, kas nustebino ir latvius bei kitus.

Antruoju dideliu laimėjimu tenka laikyti, kad vid. geležies amžiaus kapinynų kasinėjimai atskleidė, jog tuo laiku Lietuvoje

nebuvo jokio išskirtino tautų pasikeitimo, todėl baltų tautos Baltijos jūrą pasiekė ir pastoviai gyvena jau nuo akmens amžiaus pabaigos ir visa vėlesnė kultūra šiuose plotuose yra nuosekliai tęstinė; šią labai drąsiai ir naują 1937-38 m. išvadą J. Puzinas galėjo padaryti, tik gerai supratęs ir įsisavinęs savo prof. dr. E. Wahle tyrinėjimus apie vokiečių proistorės kiltis bei tautas. Prie baltų tautų plotų ir jų protėvynės klausimų J. Puzinas ne kartą grįžo atskiras straipsniais

ir šiame krašte, tą mintį perteikė ir savo buvusiams klausytojams, iš kurių dabar daugiausia domės proistorėi skiria prof. dr. M. Gimbutienė, kuri dažnai paličia ne tik baltų, bet ir aplamai indoeuropiečių protėvynės klausimus ir jos darbai įtraukiami į šio klausimo tyrinėjimų rinktines (plg. A. Scherer, hrsg., Die Urheimat der Indogermanen, Darmstadt 1968).

Ir nors nemaža kas tuose kasinėjimuose, kuriems vadovavo J. Puzinas 1935-43 m. paaiškėjo, bet ir visa jų grupė neatsakytų paliko, prie kurių ne kartą jisai sugrįždavo ir JAV, ypač prie jų trejetuko. Nebeprisimenu tiksliai, kuriais metais atsirado iš Sargėnų kapinyno viena kaukolė jo darbo kambaryje (Vytauto D. kultūros muziejuje, dar langu į Putvinskio g-vė), kuri, atrodo, kairėje pusėje turėjo skylę maždaug 4 cm skersmens, nes laisvai tilpdavo mano 2-3 pirštai; kaukolės skylės briauna buvo sugijusi, savaip, kaip ir apretėja gyjas kaulas. Ši proistorinių kapų kaukolė ir kėlė vieną labai įdomų klausimą: šita jos kiauira yra atsitiktinė, būtent sugijusi po kokio prakirtimo, ar tai proistorinės chirurgijos kokia nors prakarta (trepanacija)? Abi galimybės atviros, nes kaukolės prakartos dar neseniai buvo žinomos ir Kaukazo bei kitoms tautelėms, kai už tokį jos prakalimą, t.y. kokios nors piktos dvasios iškrapstymą, buvo mokama porą ar keletas jaučių. Ta Sargėnų kaukolės paslaptis nedavė mums ramybės nuo 1938 m., J. Puzinas vis mane paskatindavo susižymėti etnologinę literatūrą, o jis pats labai sekė proistorinę, bet atsako vis nebuvo.

Nedavė mums ramybės ir tokia Eigulių, Sargėnų ir kitų sen. ir vid. geležies amžių

griautinių kapų būdinga skirtybė: kodėl vyrai laidojami galvomis į vakarus, o moterys — į rytus? Lygiai taip pat, ar visi suaugusiųjų dvigubi (vyro ir moters) kapai yra atsitiktiniai ar pasekdinamieji (plg. sen. indų sati)? Aiškaus atsakymo prievartiniam pasekdinimui tiek žmonos, tiek ir vyro — vergo J. Puzinas neturėjo; jo negalima buvo sujungti ir kai kuriomis šaltinių užuominomis, ir Puzinas buvo daugiau linkęs pritarti mano prielaidai, kad šie kapai yra atsitiktiniai, bet ne kokio nors pasekdinimo liekana.

Neturėjo aiškaus atsakymo ir arklių kapams, kurie neturėjo arti savęs raitelio. Jei dauguma arklių kapų buvo raitelio įkapės, nors ir užkasti g y v i jauni eržilai, bet ar negalėjo būti ir kokios pavasarinės arklių aukos, kaip itin po 1930 m. pradėjo kelti W. Koppers, S.V.D. (plg. jo straipsnius Anthropoloz žurnale ir straipsnių rinkinyje: Die Indogermanen u. Germanenfrage, Salzburg 1936). Šią arklių aukos galimybę Lietuvoje jam pradėjau kelti nuo 1939 m., bet vis atsakymo J. Puzinas dar neturėjo iki mirties, ypač kada paskutinių arklių kapinynų tyrinėjimo dienynų neturėjo ir buvo jie neprieinami.

Baigiant apžvelgti didžiuosius J. Puzino proistorinius laimėjimus, trumpai tenka sustoti ir prie šios rūšies raštų. Proistorės klausimais spausdinti straipsniai ir darbai nėra vienerūčiai, bet trijų paskirtų: aiškinamieji, tyrinėjimų apžvalgos ir patys mūsų proistorės bei pilių tyrinėjimai. Tik pradėjęs proistorės studijas, J. Puzinas aiškiai matė, kad mūsų krašte daug istorinių paminklų ir senienų įvairiai sunaikinama, kad tie reikalai žmonėms

nėra plačiau ir suprantamai aiškinami, kad plk. P. Tarasenos „Gimtoji Senovė“ ir „Prieistorinė Lietuva“ mažai teturi poveikio, nes neskaitoma net ir mokinių. Antra, mūsų istorija pradeda tik istoriniais laikais, be jokio proistorės įvado, todėl dažnai ir žūsta įvairios senienos vietose, jei kas jų nesugriebia ir neišveža svetur, todėl J. Puzinas ir rašinėjo spaudai įvairių aiškinamųjų straipsnelių, k.a. Bangose, Lietuvos Aide, Gimtajame Krašte, Švietimo Keliuose, Jaunojoje Kartoje ir kt. Ir ypač daug domės susilaukė jo vienas straipsnis Jaunojoje Kartoje 1936 m. nr. 46 „Aš norėčiau priekelti nors vieną senelį“, nes netrukus įvairūs muziejai gavo įvairių senienų ir t.t. Prie paminklų apsaugos ir senienų rinkimo paskatos yra ne kartą įvairiai grįžęs Lietuvoje.

Antrajam būriui straipsnių ir darbų priklauso proistorinių tyrinėjimų vertinimai, tyrinėtųjų apžvalgos ir pan. Tai jo „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje XIX a. gale ir XX a. pradžioje (Senovė I 1935 ir atspaudas), „Aušros laikotarpio archeologija (Vairas 12 1935) ir apšiai kitų; iš dalies prijungtina prie šios padalos raštų ir jo disertacija: Vorgeschichtsforschung und Nationalbewusstsein in Litauen 1935, nes vertino kaip tik visus senuosius tyrinėjimus mūsų krašte. Šiam skirsnui priskirti ir atskirai bei plačiai aptarti T. Daugirdo, L. Krzywicki, kun. Žiogo ir kt. darbai; kai kurie iš jų buvo pirmą kartą aprašyti ir aptarti mūsų enciklopedijose kaip tik J. Puzino. Aplamai, visi šio poskyrio darbai turi didelės reikšmės, ir geresnių tyrinėjimų apžvalgų dar nesulaukėme.

(Bus daugiau)

Istorikų susirinkimas Lietuvos istorijos rašymo reiktu pas prof. dr. Joną Puziną Chicagoje 1977 metų vasarą. Tą dieną čia buvo pasidalinta darbais. Iš dešinės į kairę: prof. dr. Jonas Puzinas, dr. Romualdas Misiūnas, dr. Juozas Jakštas, dr. B. V. Mačiūka, dr. Tomas Remeikis, dr. D. Fainhausas ir Jonas Kazlauskas. Nuotr. K. Ambrozaitis

Jėzuitas - operetės aktorius

Chicagoje itin gyva dramos teatrų veikla. Net ir vasarą skelbia savo statomus spektaklius apie 35 teatrai. Daugumą profesionalių, dalis mėgėjų. Jų aktyvumui palankias sąlygas sudaro Illinois menų fondas, duodamas pašalpas, kurios igalina susidaryti pragyvenimui net ir profesionalams. Mažiau priklausydami nuo publikos, teatrai kartais nesibaido statyti savo spektaklių, nors susirenka tik keliolika žiūrovų, bet būna, kad salės ir užpildytos.

Prie Chicago universitetų ir didesniųjų teatrų veikia dramos mokyklos, kurios suinteresuotos savo studentams sudaryti praktinę scenoje, todėl čia galima užtikrinti ir geresnių spektaklių, ir meniškesnių pastatymų.

Idomu, kad čia rūpinamasi ir dramos kūrėjų ugdymu. Prie St. Nicholas teatro, 2851 N. Halsted, yra ypač didelė dramos mokykla ir dramaturgų ugdymo įstaiga, kuriai priklauso scenos veikla, ji pastatyti. Veikalas scenoje eina kelias ar keliolika savaitių - ir aktoriai, režisierius nuolat atkreipia autorius dėmesį, ką reikėtų taisyti, ko būsimuosiuose kūriniuose vengti, ką išryškinti.

Todėl Chicago dramos teatrose būna nemažai ir visi naujų spektaklių. Vienas toks dabar atsidaro Forum teatre, 5620 S. Harlem Ave. Šis teatras kurį laiką buvo uždarys. Jame turėjo progos su savo lietu teatrų pasirodyti ir Lapinskienė. Dabar nuo birželio 16 d. čia statoma naujai sukurta muzikinė drama - operetė labai keistu pavadinimu: "Do Black Patent Leather Shoes Really Reflect Up". Pavadinimas truputį prisitaiko prie dabartinio kairios publikos lengvabūdiško skonio, turėdamas užuominą - ar gali lakiruoti batai atspindėti nerodomas kūno dalis? Tačiau visas veiklas labai svarus, vaizduoja katalikiškos mokyklos gyvenimą, bet taip teatrališkai išdrąsina, kad visa vaidinimo slinktis labai gyva, įvairi, intriguojanti. Pro žiūrovo akis prabėga ir seselių vedamos pamokos, ir išpažintys bažnyčioje, ir tikybos mokymas, ir mokslo užbaigimo "prom". Scenoje gyvai reiškiasi pora "seselių" ir kunigas, tikras kunigas - jėzuitas Gerald Walling. Nėra jis centrinis aktorius, bet turi sugebėjimų, yra baigęs Chicagoje pirmąją, čia Goodman dramos mokyklą, ruošiasi doktoratui teatro srityje, dirbdamas Northwestern univer-

sitete, kur rašo disertaciją apie Graham Greene dramas. Jis yra vaidinęs įvairiuose Chicago teatruose, pvz. Marriot Lincolnshire, St. Nicholas, Playwrights Center, Goodman mokyklos teatre. Pora jo dramų jau buvo pastatyta scenoje, viena laimėjusi konkursą.

Publika jo vaidybą domisi. Jis moka sukurti tikrą scenos personąžą ir įvesti humorą.

Šiame pastatyme yra gana stiprių, pasirodusių teatralų. Prie menų bakalaureato pasiekęs Tony Flacco, televizijos aktorė, Northwestern univ. dramos studijos baigusi Deborah Tranelli, iš Western universiteto atėjęs Luis Discrencenzo, iš Londono teatro grįžęs Brad Hall, Jeffersono premija apdovanotoji Marla Freeman. Bostono konservatorijai baigusi Chloe Webb ir apšči kiti, kurie yra geri aktoriai, pasirodę dainininkai ir lengvo balto šokėjai.

Veikalą režisavo net du režisieriai: Northwestern universiteto prof. Daniel A. Goldman ir Northeastern univ. prof. Libby Adler Mages.

Šią dramą sukūrė John R. Powers, autorius trijų ir labiausiai perkamas patekusių knygų: "The Unoriginal Sinner", "The Last Catholic in America" ir trečios - tokiu pat pavadinimu, kaip ir ši drama. Jis yra pasirodęs 300-se radijo ir televizijos vaidinimu. Dabar yra dramos profesorius Northwestern universitete. Šios muzikinės dramos kompozitorius yra James Quinn, muzikos profesorius Chicago miesto kolegijoje. Jam talkino St. Nicholas teatro muzikos direktorius Alaric Jans. Choreografijos vadovė - Tracy Friedman.

Taigi, ir šios muzikinės dramos sukūrimą sutrauktos stiprios, rinktinės jėgos su pobūdžiu, jį kiek panaši ir didžio pasisekimo susilaukusią "Fiddler on the Roof", tik ten pagrindinė žydų tautinės tradicijos, o čia - krikščioniškos mokyklos gyvenimas. Šiuo atžvilgiu ji kiek primena ir "Sound of Music", tik ta turi daugiau klasikinių melodijų, o ši muzikinė drama daugiau turtinga moderniaisiais muzikos skambesiais. Bet joje yra įdomios vaidybos, skambių darbų, smagus modernaus balto, žaismingų sceninių būdų iškeliamas religinės tikrovės, bet sugebama išvengti banalumo, įvelkant į patrauklų dabartinio teatro rūbą.

Juozas Prunskis

Povilo Reklaičio straipsniai apie Lietuvos pajūrį

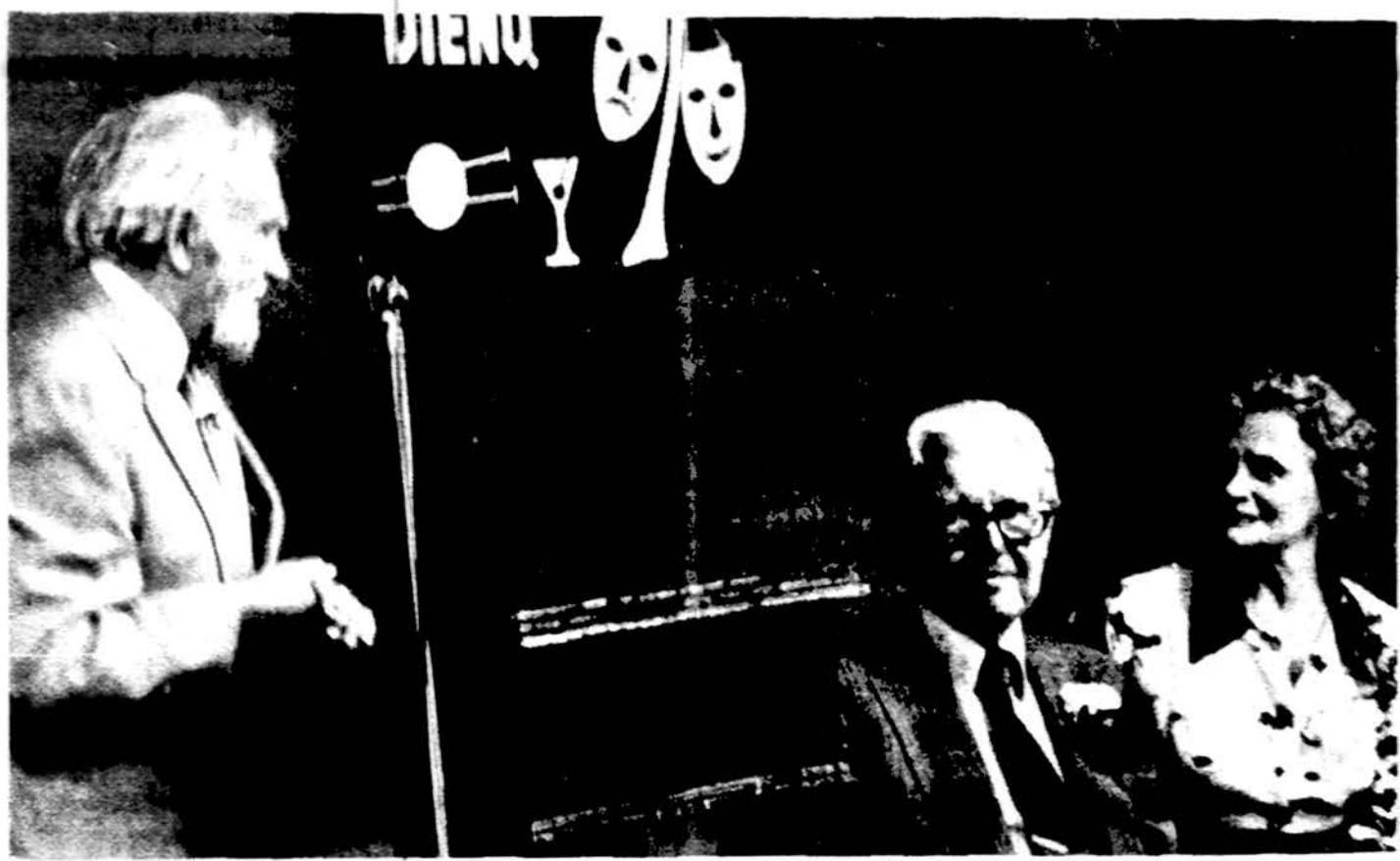
"Nordost - Archiv" žurnalas, leidžiamas Lueneberge, Vokietijoje, išspausdino Marburgo universitete dirbančio dr. Povilo Reklaičio studijinį straipsnį "Die litauische Ostseeküste vor dem Hintergrund der lettisch-litauischen Beziehungen". Laisvai vertiant, toji antraštė būtų "Lietuviškasis Baltijos pajūrys latvių - lietuvių santykių fone". Straipsnio atspaudas turi 18 puslapių su aštuoniomis iliustracijomis. Autorius yra meno istorikas, tad ir jo pateiktos iliustracijos yra reprodukuotos iš retų žemėlapių ir paveikslų su tikslia metrika. Panaudotųjų žemėlapių, vario raizinių ir litografijų originalus P. Reklaitis turi savo archyve, kuris yra žinomas Vokietijoje, kaip Litauen - Archiv. Įdėti žinomi D.L.K. Kęstutis ir jo žmonos Birutės atvaizdai su mažiau žinomomis metrikomis. Reprodukuotas Palangos pašto atspaudas ant Latvijos pašto ženklų: Palanga - 22.5.19 2-3 r - Latwija. Mat, 1919-1921 metais Palangą valdė Latvija.

Dr. Reklaitis nagrinėja Lietuvos pajūrio istoriją ir geografiją

Literatūros vakaras Lietuvių Fronto Bičiulių stovyklinėje savaitėje šią vasarą Kennebunkporte, Maine.

Nuotr. V. Maželis

Šol. ir Henrikas Kačinskis iš New Yorko išsikėlė gyventi Sunny Hills, Floridoje. New Yorko lietuvių Kultūros židiny sukurta jėms atsisveikinimo kalba dail. V. K. Jonynas.

Nuotr. V. Maželis

Nauji leidiniai

• LIETUVIŲ TAUTOS PRAEITIS, IV t. II-jį kn. 1978 m. Istorijos ir gretimųjų sričių neperodinis leidinys. Išleido Lietuvių istorijos draugija. Redagavo Juozas Jakštas. Vicedirektorius - J. A. Račkauskas. Šios knygos techniniai redaktoriai - Juozas Šlaubikas ir kun. Jonas Duoba, MIC. Leidinys didesnio formato, 176 psl. kaina - 6 dol., gaunamas ir "Draugo". Redakcijos ir administracijos adresas: Lithuanian Historical Society, 1025 South Kenton Ave., Oak Lawn, IL 60453. Spausdino "Draugo" spaustuose, 4545 63rd St., Chicago, Ill. 60629.

Naujas "Lietuvių tautos praeities" numeris didžiąja straipsnių dalimi skirtas Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Algirdo mirties šėšių šimtų metų sukakčiai paminėti. Sukaktį liečiantis straipsniai yra šie: Juozas Jakštas "Algirdas ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos pirmas susidūrimas su Maskva"; Viktoras Gidžiūnas "Algirdo ryšiai su Rytu ir Vakarų Bažnyčiomis"; Jerzy Ochmansky "Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos Algirdas lenkų istoriografijoje: jo šėšių šimtų (1377-1977) sukaktuves menant"; Kitų temų straipsniai yra šie: Bronius Povilaitis "Lietuvos Žemės ūkio akademijos kūrimosi laikotarpis: trumpa apybraiža penkiasdešimties metų proga"; Jan Zaprudnik "Gudų etnogenėzės baltiškas substratas ir Lietuvos ir Rusijos Didžiosios Kunigaikštijos susidarymas"; Juozas Jakštas "Gudų tautos etnogenėzė, panaudota bendrai Lietuvos - Gudijos valstybei kildinti"; Viktoras Gidžiūnas "Albertas Viškas Kojalavičius - Lietuvos is-

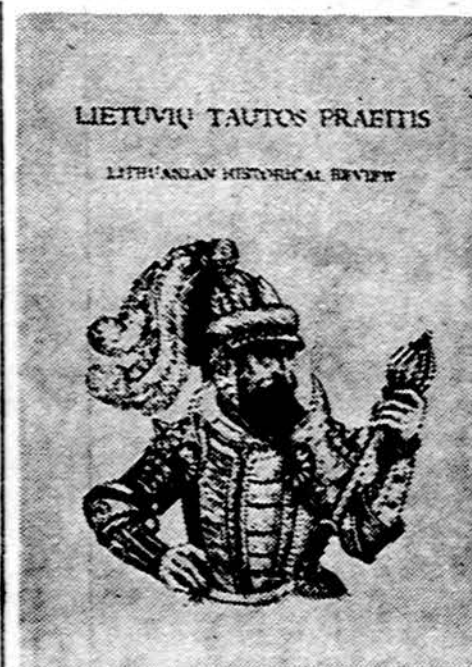
torikas (1609 - 1677)"; Jonas Barlys "Lietuvių liaudies tikėjimai ir papročiai: II tikėjimai apie žemę".

Apžvalgų puslapiuose: Voldemaras - mokslininkas ir politikas savuose raštuose (J. Jakštas), XVI - XVII amž. autoriai apie Lietuvos valstiečius (J. Jakštas), Pranciškonai observantai Lietuvos kultūros istorijoje (J. Jakštas). Recenzijų skyriuje aptariama J. Jurginio knyga "Pagonybės ir krikščionybės santykiai Lietuvoje" (J.J.).

Prisimenami mirusieji: prof. dr. Jonas Puzinas, Jurgis Peteraitis, Kazimieras Kasakaitis, dr. kun. Antanas Juška, maj. Genrikas Songinas, Vladas Skirmuntas.

Rašybinė smulkmena: leidinyje straipsnių ir veikalų pavadinimai vienu rašomi taip, kaip mūsų yra priimti. Pz. "Gudų tautos etnogenėzė, panaudota bendrai Lietuvos - Gudijos valstybei kildinti". Visi ne tikrinių daiktavardžių žodžiai pradami šia mažąja raide. Kitur tame pačiame puslapyje to visai nepaisoma ir jau rašoma "angliškai" - kone visi žodžiai pradami didžiosiomis raidėmis: "Voldemaras - Mokslininkas ir Politikas Savuose Raštuose". Vis dėlto reikėtų visur nuosekliai laikytis lietuviškosios rašybos.

Akcentuojant istoriją ir istorikus, jeigu pasitinkami ir kitų sričių žmonės ir jų kūryba, tai negalima ranka lengvai numoti ir į jų pavardes. Štai, sakysim, leidybos 17 puslapyje puošia paveikslas, vaizduojantis Algirdą prie Maskvos vartų. Tai ne kokia nežinoma autoriaus sena graviūra, bet šių laikų mūsų dailininko tapyba - Stasio Užinsko. Leidinyje prie dedamo paveikslas visai jokios pavadės nepažymėta. Gi jaunimo centro didžiojoje salėje, Chicago, šio didelio paveikslas originalas kaip tik puošia pagrindinę patalpų sieną. O mes net nežinome ir jį rodydami lei-

LIETUVIŲ TAUTOS PRAEITIS
LITHUANIAN HISTORICAL REVIEW

• BENDRADARBIS, 1979 m. Nr. 25. Nek. Pr. Marijos seserų leidinys, skirtas vienuolijos rėmėjams, talkininkams bei bičiuliams. Redakcijos antraštas: Immaculate Conception Convent, Putnam, Connecticut 06260. Vyr. redaktorė - ses. O. Mikalaitė. Leidinys išeina 2 kartus metuose. Pusiaipai iliustruoti nuotraukom. Straipsniai liečia Putnamo seselių plačią religinę, visuomeninę, kultūrinę, karitatyvinę ir kitokią veiklą šiame žemyne.

• AKIRAČIAI, 1979 m. gegužės mėn., Nr. 5. Atviro žodžio mėnraštis. Leidžia Viewpoint Press, Inc., 6821 South Maplewood Ave., Chicago, IL 60629. Redakcinė kolegija: D. Bielskus, K. Drunga, L. Mockūnas, Z. Rekašius, dr. T. Remeikis, dr. E. Vaišnienė, R. Zemelis. Administruoja K. Avižienis. Metinė prenumerata - 8 dol.

Vilniaus universiteto jubilėjaus proga skaitytojas supažindinamas su tenykščių profesorių (prof. Č. Kudabos ir doc. A. Sidlauskos) šios temos mintimis, čia pat Akiračių redakcijos vardu nurodant į marksistinę jų kryptingumą. J. Jakštas stabtelėjo prie gudeliško atentato ir apie tą atentatą Andriaus Buloto Lietuvoje parašytos knygos. "Limuzinas Nr. 4". Vincas Trumpa recenzuoja Petro Klimo neseniai čia išleistą atsiminimų knygą. Algirdas T. Antanaitis reiškia savo nuomonę apie literatūrinę premijų skirstymą. Mindaugas Bielskus žvelgia į "Lucia di Lammermoor" operos lietuviškąjį pastatymą. Spausdinamas pokalbis su advokatu Povilu Zumbakiu.

• MITTEILUNGEN AUS BALTISCHEM LEBEN. NR. 1. (105). April 1979. Leidinys vokiečių kalba. Leidžia "Baltische Gesellschaft in Deutschland". Metinė prenumerata - 15 DM. Redakcijos ir administracijos adresas: Adam Gruenbaum, 8000 München 2, Lessing strasse, W. Germany.

Leidinyje labiau bendradarbiauja latviai ir estai. Lietuviš-

Kazimiero Pratapo stipendijų fondas

Jau seniai nebeatmė lietuvių spaudoje informacijų apie 1964 metais mirusio senosios lietuvių šeimijos veikėjo Bostone Kazimiero Pratapo testamentu paliktąjį fondą studentų stipendijoms. Pasikalbėjus su vienu to fondo globėju, p. Juozu Lekiu, gyvenančiu Dorchesterje (Mass.), patirta fondo dabartinė būklė.

Pratapo fondas buvo įkurtas su 30,000 dol. kapitalu. Jis administruojamas teismo patvirtintų paties Pratapo pasirinktų globėjų ir jų advokato. Iš matytų apyskaitų žinoma, kad iki šiol fondo paskolomis pasinaudojo 15 lietuvių studentų, iš viso apie 20,000

dol. Dabar fondas turi irgi apie 20,000 dolerių, pridėjus dividendus ir palūkanas. Fondo apyskaitas tvarkingai veda globėjų komiteto sekretorius p. Edvardas Zaleskas, o juridinius reikalus tvarko advokatas Raymond Dadds, Jr. Bostone. Kiti du globėjai yra Stasys Klinga ir Juozas Lekys.

Pranešama visuomenei, kad fondo stipendijos - paskolos duodamos lietuvių kilmės studentams - tams, ne daugiau kaip po 1000 dol. vienu kartu. Tas paskolas reikės gražinti fondui, beje, mokslo ir gavus darba. Kas norėtų pasinaudoti Pratapo fondo stipendija ir gauti daugiau informacijų, turi paprašyti aplinkinių blanko iš sekretoriaus Edv. Zalesko, 361 Weld Street, West Roxbury, MA 02132. Kiti laikraščiai prašomi persispausdinti šią informaciją.

Idomu prisiminti, kad K. Pratapas ir J. Lekys buvo veiklą Bostono lietuvių veikėjai dar prieš I pasaulinį karą. Lekys, tada Lekevičius, padėjo atsilankiusiam dr. Jonui Basanavičiui 1913 metais rinkti lėšų Lietuvių mokslo draugijai Vilniuje. Ne tik padėjo, bet ir pats Lekys, tada apie 20 metų jaunuolis, pirkė kelis LMD-jos šėrus po 10 dol. - anais laikais tai buvo dideli pinigai. 1919 metais Pratapas ir Lekys buvo Nuterotos Lietuvos draugų komiteto valdyboje ir platinę Lietuvos Laisvės paskolas bėgus. Bostone lankantis Lietuvos valstybės misijai, per tris dienas lietuviai sudėjo 60,000 dolerių Lietuvos Laisvės paskolai, mokėdami mažiausiai po 50 dolerių, o daug kas klojo po kelias šimtis.

ATSIMINIMŲ KNYGA

Ruošiama atsiminimų knygą, tema: „Kodėl ir kaip mes bėgome“, išryškinant matytus okupantų priespaudos veiksmus ir bėgimo išgyvenimus. Savo atsiminimų jau parašė: J. Jankus, Alė Rūta, A. Kairys, Pr. Naujokaitis, A. Radžius, St. Barzdukas, E. Federavičius (Kanada), P. Maldeikis, Dr. A. Garinas, A. Juodvalkis, J. Janušaitis, Juozas Prunskis.

Prašoma ir kiti paskubėti parašyti ir siųsti kun. J. Prunskiui, „Draugo“ adresu.

— Lietuva turi būti išlaikyta, nes jos kalba yra raktas, kuris padės atspėti ne tik kalbotyros, bet ir istorijos mįslės.

Kantas

J. Gimbutas

IS Puccini "La Boheme" operos pastatymo Los Angeles, Kalifornijoje. Pirmoji iš dešinės - sopr. Angelle Marie Elise - "Musetta", toliau sopr. Birutė Dabšienė - "Mimi" su tenoru Robin Reed antrame operos veiksmo.

Naujas skrydis į operos erdvę

(Atkelta iš 3 psl.)

si pianistė R. Apeikytė. Reikia pasidžiaugti, kad šio operos sambūrio muzikinis vadovavimas yra gabaus vengrų muziko dr. N. F. Damokos rankose. Jam dainininkų frazių muzikinis tikslumas yra svarbesnis už vaidybinių patosą. Kaip tik „Bohemos“ spektaklyje ir pirmavo vokaline bei ritmine išraiška. Stigo nuotaikingų lyrinčių gelmių, kurias norom nenorom pasiner-ty klausytojai.

Didžiąją dainininkų dalį sudarė Los Angeles apylinkėse gyvenantieji operos menininkai, daugiausia Europos kilmės žmonės. Ypač gražiai dainavo Robin Reed, atlikęs pagrindinį Rodolfo vaidmenį. Aukštas, tvirtai sudėtas, su odinėja barzda, jis iš ore ir balsu priminė garsųjį Pavarotti. Šalia jo mūsų lyriškoji Birutė Dabšienė atrodė ideali Mimi, kuriai lemta savo trapiu grožiu ižiebt meilės liepsną po-

eto širdyje ir pačiai neišvengiamai užgesti jo glėbyje.

Jau prieš keliolika metų įsivaizdavo B. Dabšienė šiame vaidmenyje. Suprantama, ji pati savaioje kada nors gyvenime atlikti išties pirmąją operos vaidmenį. Tam ruošėsi intensyviai lavino balsą, dažnai dainavo lietuvių renginiuose, chore, bažnyčioje, savo rečitaluose. Ir štai šiandien ji scenoje išgyveno trumpą, bet nuostabią lyrišką Mimi gyvenimą. Spektaklio metu Birutė augė augo su kiekvienu veiksmu. Finalas buvo tikrai įtikinantis, vertas ilgo plojimo.

Tarptautinės operos sambūrio vadovai yra numatę su „Bohema“ pasirodyti ir kituose California miestuose: Palm Springs, Venturoje. Tikriausiai Chicago lietuviai irgi norėtų išgirsti Robin Reed, Birutės Dabšienės ir kitų „Bohemos“ atlikėjų operinį meną. Gal rudenį?

Pr. V.